

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

مؤسسه آموزش عالی باختر ایلام

مؤسسه آموزش عالی باختر ایلام

پایان نامه کارشناسی ارشد در رشته جغرافیا و برنامه ریزی شهری

نقش طرح های توسعه شهری در گسترش فیزیکی شهر ایلام

توسط:

پیمان جمالوندی

استاد راهنما:

دکتر محمد شوهانی

استاد مشاور:

دکتر کلثوم خلیلوند

شهریورماه ۱۳۹۳

به نام خدا

تأییدیه اعضاء کمیته دفاع پایان نامه

نقش طرح های توسعه شهری در گسترش فیزیکی شهر ایلام

توسط:

پیمان جمالوندی

پایان نامه ارائه شده به تحصیلات تکمیلی مؤسسه به عنوان
بخشی از فعالیت های تحصیلی لازم برای اخذ درجه کارشناسی
ارشد

در رشته ی:

جغرافیا و برنامه ریزی شهری

از مؤسسه آموزش عالی باختر ایلام

جمهوری اسلامی ایران

در تاریخ ۱۳۹۳/۶/۳۱ توسط هیأت داوران زیرارزیابی و با درجه
بسیارخوب به تصویب نهایی رسید.

دکتر محمد شوهانی، استادیار گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری
(راهنما و رئیس هیأت داوران).....

دکتر کلثوم خلیلوند، استادیار گروه مدیریت شهری (مشاور).....

دکتر جعفر حسین زاده، استادیار گروه منابع طبیعی (داور).....

شهریور ماه ۱۳۹۳

اظهار نامه دانشجو

موضوع پایان نامه : نقش طرح‌های توسعه شهری در
گسترش فیزیکی شهر ایلام

استاد راهنما: دکتر محمد شوهانی

نام دانشجو: پیمان جمالوندی

شماره دانشجویی: ۹۱۱۱۴۲۰۱۰

اینجانب دانشجوی دوره کارشناسی ارشد رشته جغرافیا
گرایش برنامه‌ریزی شهری مؤسسه آموزش عالی باختر
ایلام گواهی می‌نمایم که تحقیقات ارائه شده در این
پایان‌نامه توسط شخص اینجانب انجام شده و صحت و
اصالت مطالب نگارش شده مورد تأیید می‌باشد، و در
موارد استفاده از کار دیگر محققان به مرجع مورد استفاده
اشاره شده است. بعلاوه گواهی می‌نمایم که مطالب مندرج
در پایان‌نامه تاکنون برای دریافت هیچ نوع مدرک
یا امتیازی توسط اینجانب یا فرد دیگری در هیچ جا ارائه
نشده است و در تدوین متن پایان‌نامه چارچوب (فرمت) مصوب
دانشگاه را بطور کامل رعایت کرده‌ام.

امضاء دانشجو:

تاریخ: ۱۳/۱۱/۹۳

فرم حق طبع و نشر و مالکیت نتایج

۱- حق چاپ و تکثیر این پایان نامه متعلق به نویسندگان آن می باشد. هرگونه کپی برداری بصورت کل پایان نامه یا بخشی از آن تنها با موافقت نویسندگان یا کتابخانه دانشگاه می باشد. ضمناً متن این صفحه نیز باید در نسخه تکثیر شده وجود داشته باشد.

۲- کلیه حقوق معنوی این اثر متعلق به مؤسسه آموزش عالی باختر ایلام می باشد و بدون اجازه کتبی دانشگاه به شخص ثالث قابل واگذاری نیست. همچنین استفاده از اطلاعات و نتایج موجود در پایان نامه بدون ذکر مرجع مجاز نمی باشد.

نام و نام خانوادگی دانشجو: پیمان جمالوندی

تاریخ و امضاء

۹۳/۱۱/۳۰

نام و نام خانوادگی نماینده تحصیلات تکمیلی: علی درویشی

تاریخ و امضاء

۹۳/۱۱/۳۰

تقدیم به :

پدر و مادر و برادرانم که مرا در این امر

یاری کردند

سپاسگزاری:

سپاس خدای پاک و بزرگ را که به حقیر توفیق عنایت فرمود تا این کار را به پایان برسانم، اکنون که این رساله به -

پایان رسیده است بر خود فرض می‌دانم که از زحمات و راهنمایی‌های بی‌دریغ استاد ارجمند

جناب آقای دکتر محمد شوهانی و خانم دکتر کلثوم خلیلوند

به جهت راهبری و جهت دهی مناسب کمال تشکر را دارد. و برای ایشان از درگاه خداوند متعال آرزوی توفیق،

سلامتی و تندرستی داشته باشم. و در نهایت از زحمات بی‌شائبه خانواده‌ام که در مدت تحصیل حقیر سختی‌های زیادی

را تحمل نمودند. تشکر و قدردانی می‌نمایم.

چکیده

پژوهش حاضر در خصوص نقش طرح‌های توسعه شهری در گسترش فیزیکی شهر ایلام است. هدف کلی آن این است که بررسی شود طرح‌های توسعه شهری در شهر ایلام بر گسترش بی‌رویه فیزیکی شهر تأثیر گذاشته؟ با ارائه فرضیاتی چون منطبق نبودن توسعه فیزیکی شهر ایلام با طرح‌های توسعه شهری و همچنین مخاطرات محیطی به بررسی فرضیات پرداخته شد. روش به کار گرفته شده در این پژوهش توصیفی-تحلیلی است و از طریق منابع کتابخانه‌ای، مشاهده-ای، آمارهای موجود و نقشه‌های جمع‌آوری شده به بررسی و آزمون فرضیات پرداخته شده است و فرضیات مذکور اثبات گردیده و نتایجی که حاصل شد شامل مواردی چون تمرکز خدمات متنوع اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، ساخت و سازهای غیرمنطقی و رعایت نکردن حریم مسیل‌ها بوده که سبب عدم تعادل مناسب کاربری‌ها و توسعه نامتناسب و غیراصولی شهر ایلام شده است. مطالعه طرح و توسعه ایلام نشان می‌دهد که هم جهت توسعه و هم مقدار جمعیت پیش‌بینی شده برخلاف محاسبات و پیش‌بینی‌های طرح جامع بوده است. وقوع جنگ تحمیلی و داشتن مرز مشترک گسترده با کشور عراق، محدودیت اراضی شهری و کوهستانی بودن شهر ایلام از مهمترین عوامل بازار سیاه زمین و جذب مهاجرین به این شهر بوده است. پیشنهادهایی برای افق بلندمدت و کوتاه مدت و نیز پیشنهادات پراکنده براساس سوابق مطالعاتی ارائه گردید.

واژگان کلیدی: طرح‌های توسعه شهری، گسترش فیزیکی، شهر ایلام، توسعه

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

م	فهرست جداول
ف	فهرست نمودارها
ق	فهرست نقشه ها
ش	فهرست تصاویر

فصل اول: کلیات تحقیق

۱-۱	مقدمه
۲-۱	بیان مسئله
۳-۱	اهمیت و ارزش موضوع پژوهش
۴-۱	اهداف تحقیق
۵-۱	سوالات تحقیق
۶-۱	فرضیات تحقیق
۷-۱	پیشینه تحقیق
۸-۱	قلمرو تحقیق
۹-۱	محدودیت های تحقیق

فصل دوم: مبانی نظری تحقیق

۱-۲	مفاهیم و اصطلاحات
۱-۱-۲	تعریف شهر
۲-۱-۲	برنامه
۳-۱-۲	برنامه ریزی
۴-۱-۲	برنامه ریزی شهری

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۹	۲-۱-۵- مفهوم شهر نشینی.....
۲۰	۲-۱-۶- مفهوم شهر گرایی.....
۲۱	۲-۱-۷- فضا.....
۲۲	۲-۱-۷-۱- الگوی فضایی.....
۲۲	۲-۱-۷-۲- فرآیند فضایی.....
۲۲	۲-۱-۷-۳- ساختار فضایی.....
۲۲	۲-۱-۸- کالبد.....
۲۳	۲-۱-۹- شهرسازی.....
۲۴	۲-۱-۱۰- طراحی شهری.....
۲۴	۲-۱-۱۱- زمین.....
۲۵	۲-۱-۱۱-۱- اهمیت زمین در کاربری اراضی شهری.....
۲۶	۲-۱-۱۱-۲- مفهوم کاربری زمین.....
۲۶	۲-۱-۱۱-۳- برنامه ریزی کاربری زمین.....
۲۷	۲-۱-۱۱-۴- سرانه های زمین شهری.....
۲۸	۲-۱-۱۲- توسعه فیزیکی.....
۲۸	۲-۱-۱۳- توسعه شهری.....
۲۹	۲-۱-۱۴- رشد شهری.....
۳۰	۲-۱-۱۵- حاشیه نشینی.....

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۳۱	۲-۱-۱۶- بافت شهری.....
۳۲	۲-۱-۱۷- ساخت شهر.....
۳۲	۲-۱-۱۸- سیمای شهر.....
۳۳	۲-۱-۱۹- محدوده شهر.....
۳۴	۲-۱-۲۰- حریم شهری.....
۳۵	۲-۱-۲۱- حوزه نفوذ شهر.....
۳۵	۲-۲- طرح های توسعه شهری.....
۳۷	۲-۳- مراحل تهیه طرح های توسعه شهری.....
۴۳	۲-۴- سابقه طرح های جامع و تفصیلی در ایران.....
۴۶	۲-۵- طرح جامع.....
۴۷	۲-۶- طرح تفصیلی.....
۴۹	۲-۷- الگو های توسعه شهری.....
۴۹	۲-۷-۱- نظریه ساخت طبیعی شهر.....
۵۰	۲-۷-۲- توسعه درد آور شهر.....
۵۰	۲-۷-۳- ساخت ستاره ای شهر (شعاعی).....
۵۱	۲-۷-۴- ساخت خطی شهر.....
۵۲	۲-۷-۵- ساخت اقماری شهر.....
۵۳	۲-۷-۶- ساخت شطرنجی شهر (گسترده).....
۵۴	۲-۷-۷- ساخت شهر در مدل کهکشانی.....

۵۵.....	۲-۷-۸- ساخت حلقه‌ای شهر.....
۵۶.....	۲-۷-۹- ساخت شهر در مدل متمرکز.....
۵۷.....	۲-۷-۱۰- ساخت شهر در مدل شبکه محوری باروک.....
۵۸.....	۲-۷-۱۱- ساخت چند هسته ای شهر.....
۵۹.....	۲-۷-۱۲- نظریه باغ شهر.....

فصل سوم : ویژگی های جغرافیایی ناحیه مورد مطالعه

۶۲.....	۳-۱- روش شناسی.....
۶۵.....	۳-۲- پیشینه تاریخی ایلام.....
۶۷.....	۳-۳- تاریخچه ی پیدایش و رشد شهر ایلام.....
۷۱.....	۳-۴- موقعیت و حدود جغرافیایی شهرستان ایلام.....
۷۲.....	۳-۴-۱- موقعیت و حدود جغرافیایی شهر ایلام.....
۷۴.....	۳-۵- جغرافیای طبیعی.....
۷۴.....	۳-۵-۱- توپوگرافی.....
۷۶.....	۳-۵-۲- زمین شناسی.....
۷۷.....	۳-۵-۳- خاک شناسی.....
۷۸.....	۳-۵-۴- خصوصیات زلزله خیزی.....
۸۱.....	۳-۵-۵- ژئومرفولوژی.....
۸۱.....	۳-۵-۶- اقلیم.....

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۸۲	۳-۵-۶-۱-دما.....
۸۵	۳-۵-۶-۲-بارش.....
۸۹	۳-۵-۶-۳-بادها.....
۹۰	۳-۵-۶-۴-رطوبت نسبی.....
۹۲	۳-۵-۶-۵-تابش آفتاب.....
۹۲	۳-۵-۶-۶-هیدرولوژی.....
۹۳	۳-۵-۶-۷-منابع آب شهر ایلام.....
۹۴	۳-۵-۶-۷-۱-آب‌های سطحی.....
۹۴	۳-۵-۶-۷-۲-آب‌های زیرزمینی.....
۹۶	۳-۵-۷-پوشش گیاهی شهر ایلام.....
۹۶	۳-۶-تحولات جمعیتی استان ایلام.....
۹۷	۳-۶-۱-ویژگیهای کلی و تحولات جمعیتی از سال ۱۳۳۵ تا ۱۳۹۰.....
۹۸	۳-۶-۲-ساختار اجتماعی و جمعیتی شهر ایلام.....
۹۹	۳-۶-۳-ویژگی‌های انسانی شهر ایلام.....
۱۰۵	۳-۶-۴-ساختار جنسی و سنی.....
۱۰۹	۳-۶-۵-بعد خانوار.....
۱۱۱	۳-۶-۶-نسبت شهرنشینی.....
۱۱۳	۳-۶-۷-مهاجرت.....

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۱۵.....	۳-۶-۷-۱- تعداد و ترکیب سنی-جنسی مهاجران.....
۱۱۶.....	۳-۶-۷-۲- مدت مهاجرت.....
۱۱۷.....	۳-۶-۷-۳- منشأ مهاجرت.....
۱۱۸.....	۳-۶-۷-۴- علت مهاجرت.....
۱۱۹.....	۳-۶-۸- ویژگی های اساسی واحدهای مسکونی شهر ایلام.....
۱۱۹.....	۳-۶-۸-۱- بافت قدیم.....
۱۲۰.....	۳-۶-۸-۲- بافت جدید یانوساز.....
۱۲۰.....	۳-۶-۹- شاخص عمومی مسکن در شهر ایلام.....
۱۲۱.....	۳-۶-۹-۱- شاخص خانوار در واحد مسکونی.....
۱۲۲.....	۳-۶-۹-۲- شاخص نفر خانوار در واحد مسکونی.....
۱۲۲.....	۳-۶-۹-۳- شاخص تراکم اتاق در واحد مسکونی.....
۱۲۳.....	۳-۶-۹-۴- شاخص تعداد اتاق در تصرف خانوار.....
۱۲۳.....	۳-۶-۹-۵- تراکم نفر در اتاق.....
۱۲۴.....	۳-۶-۹-۶- تراکم خانوار در اتاق.....
۱۲۴.....	۳-۶-۹-۷- کمبود واحد مسکونی.....
۱۲۵.....	۳-۶-۹-۸- نسبت رشد خانوار به واحد مسکونی.....
۱۲۶.....	۳-۶-۹-۹- شاخصهای کیفی مسکن.....
۱۲۷.....	۳-۶-۹-۹-۱- تسهیلات وامکانات مسکن.....
۱۲۷.....	۳-۶-۹-۹-۲- نحوه ی تصرف واحد مسکونی.....

فهرست مطالب

عنوان

صفحه

۱۲۹.....	۳-۶-۹-۹-۳- نسبت مساکن با دوام.....
۱۳۰.....	۳-۶-۹-۹-۴- عمر واحد مسکونی.....
۱۳۱.....	۳-۶-۱۰- ویژگی های اقتصادی.....
۱۳۳.....	۳-۶-۱۱- جایگاه شهر ایلام در سطح ملی و منطقه ای.....
۱۳۵.....	۳-۶-۱۲- خصوصیات فرهنگی و اجتماعی.....
۱۳۵.....	۳-۶-۱۲-۱- زبان.....
۱۳۵.....	۳-۶-۱۲-۲- دین و مذهب.....
۱۳۶.....	۳-۶-۱۲-۳- سواد.....
۱۳۸.....	۳-۶-۱۳- تعیین عملکرد و نقش غالب اقتصادی شهر در وضع موجود.....
۱۳۸.....	۳-۶-۱۴- عملکرد و نقش غالب اقتصادی شهر در آینده.....
۱۳۹.....	۳-۶-۱۵- موقعیت ایلام در نظام سلسله مراتب شهری.....

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل موضوع پژوهش

۱۴۲.....	۴-۱- روند تحولات کالبدی شهر.....
۱۴۶.....	۴-۲- مراحل زمانی روند توسعه شهر.....
۱۴۶.....	۴-۲-۱- از نطفه اولیه تا سال ۱۳۳۵.....
۱۴۷.....	۴-۲-۲- توسعه فیزیکی شهر ایلام بین سال های ۱۳۳۵ تا ۱۳۵۴.....

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

۱۴۸.....	۳-۲-۴- توسعه فیزیکی شهر ایلام بین سال های ۱۳۵۴ تا ۱۳۶۸
۱۴۹.....	۴-۲-۴- توسعه فیزیکی شهر ایلام بین سال های ۱۳۶۸ تا ۱۳۷۵
۱۵۰.....	۵-۲-۴- توسعه فیزیکی شهر ایلام بین سال های ۱۳۷۵ تا ۱۳۹۱
۱۵۳.....	۳-۴- جهات رشد کالبدی شهر ایلام.....
۱۵۵.....	۴-۴- بررسی طرح های شهرسازی ایلام.....
۱۵۸.....	۵-۴- عوامل مؤثر بر گسترش فیزیکی شهر ایلام.....
۱۵۹.....	۱-۵-۴- عوامل اجتماعی.....
۱۵۹.....	۱-۱-۵-۴- مرکزیت اداری- سیاسی شهر.....
۱۶۰.....	۲-۱-۵-۴- مهاجرت روستاییان به سوی شهرها.....
۱۶۳.....	۳-۱-۵-۴- تحولات سیاسی و نظامی شهردر دهه اخیر.....
۱۶۴.....	۲-۵-۴- عوامل اقتصادی.....
۱۶۴.....	۱-۲-۵-۴- بورس بازی زمین و ساخت و سازهای غیر قانونی.....
۱۶۵.....	۲-۲-۵-۴- سازمان زمین شهری.....
۱۶۶.....	۳-۲-۵-۴- خدمات.....
۱۶۷.....	۱-۳-۲-۵-۴- حمل و نقل.....

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۶۷	۴-۵-۲-۳-۲- راه های زمینی.....
۱۶۸	۴-۵-۲-۳-۳- خدمات درمانی.....
۱۶۹	۴-۵-۲-۳-۴- خدمات آموزشی.....
۱۶۹	۴-۵-۲-۳-۵- خدمات فرهنگی.....
۱۷۰	۴-۶- صنعت.....
۱۷۱	۴-۷- بررسی طرح و توسعه عمران شهر.....
۱۷۲	۴-۸- تراکم ناخالص شهری.....
۱۷۳	۴-۹- تراکم خالص شهری.....
۱۷۵	۴-۱۰- عوامل مؤثر در رشد و توسعه شهر ایلام.....
۱۷۷	۴-۱۱- روند تغییرات مساحت و نواحی شهر طی ادوار گذشته.....
۱۸۳	۴-۱۲- مقایسه وضع موجود و پیشنهادی کاربری اراضی طرح جامع شهر ایلام.....
۱۸۳	۴-۱۲-۱- روند تغییرات کاربری مسکونی.....
۱۸۴	۴-۱۲-۲- روند تغییرات کاربری تجاری.....
۱۸۵	۴-۱۲-۳- روند تغییرات کاربری فضای سبز.....
۱۸۵	۴-۱۲-۴- روند تغییرات کاربری شبکه ی ارتباطی شهری.....
۱۸۶	۴-۱۲-۵- روند تغییرات کاربری بهداشتی و درمانی.....

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۸۶	۴-۱۲-۶- روند تغییرات کاربری آموزشی.....
۱۸۷	۴-۱۲-۷- روند تغییرات کاربری فرهنگی مذهبی.....
۱۸۷	۴-۱۲-۸- روند تغییرات کاربری ورزشی.....
۱۸۸	۴-۱۲-۹- روند تغییرات کاربری اراضی.....
۱۹۰	۴-۱۲-۱۰- روند تغییرات کاربری مسکونی.....
۱۹۱	۴-۱۲-۱۱- روند تغییرات کاربری تجاری.....
۱۹۱	۴-۱۲-۱۲- روند تغییرات کاربری فضای سبز.....
۱۹۲	۴-۱۲-۱۳- روند تغییرات کاربری شبکه ارتباطی شهری.....
۱۹۲	۴-۱۲-۱۴- روند تغییرات کاربری بهداشتی و درمانی.....
۱۹۳	۴-۱۲-۱۵- روند تغییرات کاربری آموزشی.....
۱۹۳	۴-۱۲-۱۶- روند تغییرات کاربری فرهنگی مذهبی.....
۱۹۳	۴-۱۲-۱۷- روند تغییرات کاربری ورزشی.....
۱۹۴	۴-۱۲-۱۸- روند تغییرات کاربری صنعتی.....
۱۹۴	۴-۱۲-۱۹- روند تغییرات کاربری اداری انتظامی.....
۱۹۴	۴-۱۲-۲۰- روند تغییرات کاربری جهانگردی.....
۲۰۰	۴-۱۳-۱۳- محدودیت های توسعه‌ی فیزیکی شهر ایلام.....
۲۰۰	۴-۱۳-۱- محدودیت های ژئومورفولوژیکی.....

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۲۰۲.....	۴-۱۳-۲- محدودیت های سیلابی و جریانی.....
۲۰۷.....	۴-۱۳-۳- محدودیت های ناشی از نشست، فرایند دامنه ای و فرسایش خاک.....
۲۱۳.....	۴-۱۴- موانع توسعه ی شهرایلام.....
۲۱۶.....	۴-۱۵- قابلیت مهاجرپذیری محلات حاشیه نشین شهر.....
۲۱۶.....	۴-۱۵-۱- محله حاشیه نشین و مهاجرپذیر بانبرز.....
۲۱۷.....	۴-۱۵-۲- محله حاشیه ای و مهاجرپذیر بان بور.....
۲۱۸.....	۴-۱۵-۳- محله حاشیه نشین و مهاجرپذیر سبزی آباد.....

فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری و پیشنهادات

۲۲۱.....	۵-۱- مدیریت شهری.....
۲۲۳.....	۵-۲- نقش طرح های توسعه شهری در گسترش فیزیکی شهرایلام.....
۲۲۹.....	۵-۳- مطالعات کالبدی.....
۲۳۲.....	۵-۴- مقایسه انواع کاربری های شهرایلام.....
۲۳۳.....	۵-۵- طرح های توسعه و عمران شهری.....
۲۳۴.....	۵-۶- نقش زمین شهری در روند رشد و گسترش شهرایلام.....

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۲۳۷	۷-۵- جهات گسترش شهر.....
۲۳۹	۸-۵- آزمون فرضیات.....
۲۵۷	۹-۵- خلاصه و نتیجه گیری.....
۲۶۱	۱۰-۵- پیشنهادات.....
۲۶۶	۱۱-۵- منابع و مأخذ.....